

Roberta Budnikaitė

Studentė, 20 m.

Liepos 18 d.

Ši diena prasidėjo nerimu. Juk ne kiekvieną dieną tenka susitikti su Prezidente. Visgi, pusdienis praėjo sklandžiau nei iš pradžių tikėjaisi, tikriausiai dėl stiprios, tačiau šiltos ir svetingos bei gerus komunikacijos įgūdžius turinčios Prezidentės asmenybės. Ji, panašu, tikrai žino, kaip užimti ir sudominti atvykstančius svečius. Prezidentė dar kartą priminė šios misijos svarbą – juk ne be reikalo pasikeitė ekspedicijos kryptis – tai parodo, kokie svarbūs mes, lietuviai, esame pasaulio kontekste.

Liepos 19 d.

Gerą dienos pradžią žadėjo nuo ryto šviečianti saulė ir šiltas oras. Nėra sunkūs ir atsisveikinimai su artimaisiais, kai mintyse nesąmoningai neigi būsimą ekspediciją – nejaugi tai tikrai vyksta, nejaugi man? Taip pat dėl išvykos neleidžia jaudintis ir nerimas dėl daiktų, kuprinės, paties skrydžio ir kelionės. Šį nerimą greitai keičia vis nauji ir dar nepažįstami jausmai –ėjimas link stoties dainuojant lietuviškas dainas turi kažką nepaprasto. Pakeliui sutinkami žmonės, kurie linki gero kelio ir sėkmės, mojuoja ir fotografuoja. Tai suteikia jėgų nešti sunkią kuprinę bei dar didesnės motyvacijos ekspedicijai.

Atvykusius į Vilniaus geležinkelio stotį mus pirmiausia pasitinka būrys fotografų, fiksuojančių, rodos, kiekvieną mūsų žingsnį. Nesitikėjau tokio kiekio žmonių ir buvo kiek neramu dėl mane išlydinčių draugų ir artimųjų – jų nepamačiau. Žinoma, aš to ir nereikalavau, net atgrasiau, jog nesitrukdytų (juk tokių dalykų nesureikšminu), tačiau negaliu žodžiais apsaityti, kaip apsidžiaugiau, kai akys užkliuvo už pažįstamų veidų minioje. Pasirodo, bendradarbiai sugalvojo padaryti staigmeną bei atvykti išlydėti į ekspediciją. Staigmena tikrai pavyko, nes vos sulaikiau ašaras, jog šių neužfiksuotų priešais dirbantys fotografai – tai buvo labai emocionali akimirka, kuri leido man suprasti, jog yra žmonių, ne

iš artimųjų rato, kuriems rūpiu. Juk dažniausiai pati atkalbu juos nuo bet kokių nepatogumų, kurie galėtų kilti dėl manęs. Visgi, krūva bendradarbių mane tikrai pradžiugino, net jei jie ir atvyko vien dėl to, jog nereikėtų dirbti.

Kažkur įvykių sūkuryje, po keleto žinomų žmonių kalbų, buvau paprašyta duoti interviu tiesioginio eterio metu. Pati save nustebinau, jog neatsisakiau – galbūt kalta pakili nuotaika, o galbūt supratimas, jog nuo dabar – viskas bus kitaip, todėl ir man derėtų elgtis kitaip. Kiek keista, kad nejaučiau streso, netgi atvirkščiai – buvo malonu kalbėti apie misiją, kai savo akimis mačiau, kiek palaikymo iš žmonių sulaukiame bei kaip svarbu tai yra aplinkiniams. Šiek tiek nejauku gauti tiek dėmesio dar nieko nenuveikus, jausti ant pečių nugulusį lūkesčių svorį, tačiau kita vertus, vien misijos idėja yra didelis ir svarbus dalykas – vien emocijos, kuriomis dalijamės komandos viduje bei su tremtiniais ir politinių kalinių vaikais, vien faktas, jog kažkam tai svarbu ir turi prasmės – visa tai yra dar svarbiau nei pati ekspedicija.

Taigi, apsikarstę lietuviška atributika, atvykome į oro uostą bei po kelių valandų, kurių metu sulaukėme nedidelių nesklandumų (lėktuvas, kuriuo turėjome skristi, vėlavo), palikome Lietuvos žemę. Po kojomis guli maišas su saldainiais – leidžiame sau pasimėgauti cukraus teikiama energija – juk negalima leisti tokiems skanumynams ištirpti.

Iš tikrųjų, sunku numanyti, kas laukia ir ko galiu tikėtis. Juk laiką leisime ne Astanoje ir ne turistinėse vietovėse, o ten, kur galima pamatyti tikrąjį kazachų gyvenimą. Kažkodėl turiu nuojautą, jog ekspedicija bus lengvesnė už bet kurį iš bandomųjų žygių, nes šiuos organizatoriai stengėsi atkartoti pagal Sibiro sąlygas, o Kazachstano klimato zona visai kitokia. Nors, iš kitos pusės, kuprinė, kuri yra vos ne dvigubai sunkesnė nei bandomuosiuose žygiuose bei oro temperatūra, gali viską apversti aukštyn kojomis. Iš tikrųjų džiaugiuosi pasikeitusia kryptimi – dabar ekspedicijos eigos nuspėti nebeįmanoma, o tai ją daro tik įdomesne.

Mūsų pavežėti atvažiavo du autobusiukai – pirmuoju vyko Šiaurės grupė, o antruoju, kiek didesniu – Pietų. Kelionės metu teko daugiau sužinoti apie Astaną bei patį Kazachstaną iš ten dirbančio bei gyvenančio lietuvio diplomato lūpų. Jis, rodos, šalį yra visiškai įsimylėjęs. Įdomu tai, jog Astanoje yra kažkur milijonas gyventojų, bet lietuvių – vos keli. Pastarųjų daugiausia gyvena Karagandoje (senais duomenimis apie 2000), tačiau aktyvių lietuvių bendruomenės narių galima suskaičiuoti vos kelias dešimtis.

Kelionė per pagrindinę dar nepažįstamo miesto gatvę buvo daugiau nei įspūdinga. Visas miestas devintą valandą vakaro atrodė gyvas ir judrus, tiesa, daugiau dėl mašinų srauto nei gatvėmis klajojančių žmonių, kurių čia ne per daugiausiai. Pats miestas naktimis tiesiog šviečia, tad pasijutau labiau Niujorke nei Astanoje.

O dabar leisiu sau pasimėgauti lovos teikiamais privalumais...

Liepos 20 d.

Ryte nuvykome papusryčiauti su Ambasadoriumi. Turbūt dėl didelio karščio ir ne itin geros miego kokybės Aistė nualpo. Alpstantį žmogų teko matyti antrą kartą gyvenime ir tai buvo baisu – net jei manęs tai tiesiogiai nepaveikė, pradėjo stipriai plakti širdis ir greitai dingo apetitas. Galėjo baigtis ir blogiau, bet ji teliko su praskeltu smakru, kurį vėliau teko siūti ligoninėje.

Išvykome į moterų lagerį – Alžyrą. Be įspūdingo dydžio kazachų moters apdangalo formos monumento, galvoje įstrigo vienas gidės pasakojimas apie atvežtų politinių kalinių (politinių kalinių giminaičių) ir vietinių kazachų santykius. Ji kalbėjo, jog pastarieji atvykėlius sutiko nesvetingai – mėtydami baltus, neaiškaus aštraus kvapo akmenukus į jų barakus. Sargybiniai juokėsi, jog šių nekenčia visi – net vietiniai tautiečiai, tačiau neilgai trukus paaiškėjo, jog tai buvo visai ne akmenukai, o kurtas – kažkas panašaus į džiovintą sūrį.

Mieste susirinkome susiūtą Aistę ir patraukėme į vienišą parkelį ieškoti pavėsio, jog galėtume papietauti. Valgau, rodos, kone du kartus daugiau nei Lietuvoje – prie tokio varginančio karščio alkis nugali ir neįmanoma atsispirti net sausoms, bet riebaluotoms spurgoms. Dabar jau pajudėjome link Karagandos – dauguma išnaudoja kiekvieną akimirką miegui, kuris praranda savo malonumą dėl beprotiško karščio ir deguonies trūkumo (autobusas pergrūstas ant tako sukrautomis kuprinėmis – iš mūsų juokiasi net Šiaurės grupė, kuri, sakė, keliauja kur kas komfortablesnėmis sąlygomis).

Atvykome į Temirtau kapines. Panašu, kad lietuviai kapinių puoselėjimą sureikškina labiau nei kitos tautos – čia viskas apaugę žolėmis, krūmais, kai kur šviečia dirbtinių gėlių kamučiai. Mūsų tikslas – rasti katalikiškų kryžių su lietuviškais vardais bei pavardėmis, ir juos sutvarkyti. Mano žiniomis, iš milžiniško ploto kapų, aptvertų aukštomis metalinėmis tvorelėmis, lietuvių buvo vos keli. Viktoro Mockaus palaidojimo vietą sutvarkėme bei grįžome atgal į autobusiuką.

Kalbant apie patį miestą, dienos šviesoje viskas atrodo kitaip. Nors pastatų ir daug, ir jie sustatyti krūvomis, miestas vis tiek atrodo vienišas ir tuščias. Vykstant į Karagandą vietovaizdis dar labiau pasikeitė – horizonte pradėjo kilti pramoniniai rajonai, primenantys Stalino laikus.

Liepos 21 d.

Atvykome į Karlagą. Iš čia esančio pastato buvo tvarkomi visi administraciniai lagerių reikalai. Ekskursija buvo ilga ir varginanti, bet kartu ir naudinga – sužinojau nemažai dalykų, apie kuriuos anksčiau nė nenučiuokiau. Taip pat aplankėme ir vaikų kapines – šios visiems paliko neišdildomą įspūdį, kuris privertė mąstyti apie šią dieną dar ilgai. O tuomet išvykome į Karagandos traukinių stotį.

Liepos 22 d.

Miegoti traukinyje, antrame dviaukštės lovos aukšte, buvo tiesiog nepakartojama. Jaučiausi kaip filme – senovinis traukinys, prieblanda, triukšmas, o kas keisčiausia – visa tai man leido beveik tobulai išsimiegoti. Kadangi naktį sapnavau, jog Arnoldas visus iš ketvirto vagono paliko išlipęs

Džezkazgane, miegojau neramiai ir šiek tiek pabudinėjau. Vieno tokio pabudimo metu išvydau Matą, siūlantį kumyso, bet pasiūlymas nesuviliojo, tad atsisakiau ir toliau saldžiai miegojau. Pabudus ryte nustebino vaizdas už lango – visur aplink matėsi vienspalvės stepės, nebuvo jokio žalio krūmelio, tad susidarė nykaus ir negyvybingo miesto įspūdis, kuris neišnyko ir dienos eigoje.

Apsistojome bendrabutyje. Su Pietų grupe nuvykome apsipirkti. Po trumpo įsikūrimo atvykome prie Kengyro lagerio sukilimo monumento. Ten kelias valandas tvarkėme Algio Vyšniūno suprojektuotą kryžių kryžiuje – dažėme metalinius plotus, rovėme žoles, nešiojome akmenis bei kitaip bandėme išsaugoti lietuvių atminimo vietą. Į ją taip pat atvyko ir politinių kalinių, kalėjusių minėtame lageryje, sūnus Vladas. Šis šiek tiek kalba lietuviškai, daug ir supranta, todėl gebėjo kažkiek papasakoti apie savo šeimos likimą. Turbūt labiausiai užstrigo tai, jog jau užaugę Vlado vaikai išsibarstė po Kazachstaną, Rusiją. Jie nemoka lietuviškai, tad senelių atminimas ir palikimas kažkuriuo momentu, tikėtina, nutrūks ir istorija bus pamiršta.

Sutvarkę kapus sugiedojome Lietuvos himną. Nežinau kodėl, bet dar nejaučiu graudulį keliančio, pakilaus jausmo. Tikiuosi, jog kitą kartą himnas man sukels daugiau emocijų.

Pajudėjome link kito taško. Mūsų atvažiuoti turėjęs vairuotojas neatvyko (berods jam baigėsi darbo laikas), tad keliavome pėsčiomis. Iš dalies – pagaliau. Jau pasiilgau kažko panašaus į žygius, kuriuos tekdavo patirti kaip bandomuosius.

Vaizdas aplink buvo graudus. Kelyje mus supo seni, apgriuvę, bet panašu, jog dar veikiantys fabrikai. Horizonte švietė traukinių bėgių mazgai ir mazgeliai, lygūs ir tušti laukai ir statybinės atliekos, besimėtančios visiškai bet kur. Baisiausias dalykas čia – tarša. Į akis vėjas ištisai pūtė dulkes, gamyklų išmetamos dalelės kaupėsi plaučių dugne, saulė kepino neuždengtus plaukus, o kažkokių dujų kvapas, rodos, net graužė kvėpavimo takus. Ne kartą buvome įspėti, jog čia radiacija taip pat gerokai didesnė. Taigi, kepinant 36 laipsnių karščiui ir pučiant milžiniškam vėjui, pasiekėme savo tikslą (tiesa, vieną

kilometrą pavažiavome ir senoviniu autobusiuku, kuriame visi žiūrėjo į mus kaip į ateivius – suprantama, į tokią dievo užmirštą vietą neužklysta net didžiausi kelionių entuziastai).

Kapinės – milžiniškos. Nesu tikra kiek kilometrų suvaikščiojau eidama į sutartą bendrų daiktų vietą atsigerti, ką jau kalbėti apie atstumus, ieškant lietuvių kapų.

Radau dvi lietuvaites ir lietuvi. Pastarasis palaidotas sąlyginai neseniai (jau šiame amžiuje), o moteris, matomai, jau buvo spėta užmiršti. Kapinėse prabuvome iki pat vakaro, tad spėjome sutvarkyti rastus kapus bei nudažyti juos juosiančias tvoreles. Jau net ir nusiprausus, gulint lovoje ir rašant dienos įspūdžius, vis tiek jaučiu dažus, aptaškiusius visą kūną – jie tarsi šios dienos darbus fiksuojantys įrodymai.

Lietuvių kapai išsiskyrė katalikiškais kryželiais, panašiomis lentelėmis, o jų vardai visada parašyti kirilica. Šios nemokantys mokėsi laukdami skrydžio į Astaną ir šiandien, panašu, tai davė vaisių. Tvarkant šias palaidojimo vietas labai pasijautė komandinė dvasia, turbūt pirmąkart nuo mūsų atvykimo niekas nesikratė darbo, visi buvo neįtikėtinais paslaugūs, draugiški, todėl ir visas renovacijos procesas vyko sklandžiai ir greitai.

Vakare temperatūra pasiekė 21 laipsnį, bet pūtė labai stiprus vėjas, buvo šiek tiek apsiniaukę, tad nepaisant oro temperatūros šiek tiek atšalau. Visgi, grįžus laukė dušas, kuris kūną atgaivino ir grąžino į normalią būseną. Prie vakarienės Arnoldas paklausė apie įspūdžius, paprašė pasidalinti teigiama ir neigiama ekspedicijos patirtimi, ir po kelių žmonių minčių susimąsčiau, kad nieko neparasiau apie vaikų kapinaites, kurias lankėme vakar.

Galbūt dėl menkos vizualinės medžiagos buvimas jose manęs taip stipriai nepaveikė tuo momentu, bet dabar susimąsčiau apie situacijos tragiškumą. Prie antkapių kabantys žaislai (vaikų amžius nuo gimimo iki 3–4 metų) priminė apie žmonių žiaurumą, tokį, apie kokį pasakojo ir Genutė (močiutė). Jai būnant Igarkoje, viena rusų šeima padarė žmogaus protui nesuvokiamą dalyką. Girtuoklis tėvas

niekada nemėgo savo aštuonmetės dukters, tad aplinkiniams jau buvo kilęs įtarimas, kad šis gali įvykdyti nusikaltimą. Įtarimai pasitvirtino, kai vieną kartą mažametė atbėgo pasakodama, kaip tėvas liepė jai pasimatuoti jos dydžio dėžę, o po kiek laiko mergaitės niekas nebematė. Močiutė pasakojo, jog kažkas ją rado karste po žeme – visą suledėjusią, vienoje rankoje laikančią sausainį, kitoje – plaukų kuokštą. Amžino įšalo žemėje mergaitė amžiams ir užmigo – sakoma, jog tokia mirtis greita ir neskausminga.

Bet vaikų kapinėse palaidotiems mažyliams tokios „prabangos“ greičiausiai nebuvo. Ypač skaudu buvo matyti badaujančiųjų nuotraukas Karlage. Nežinau, ar turėčiau tiek stiprybės, kiek turėjo tuo laiku gyvenančios mamos. Vien žiūrint nuotraukas, akyse kaupėsi ašaros.

Grįžtant į vakar vakarą, dar niekada maistas (makaronai su konservais) ir dušas neteikė tiek malonumo. Nuovargis pasijautė iškart atsigulus, todėl užmigti per 5 sekundes problemų nekilo.

Liepos 23 d.

Šiandien ryte mane pakeitė Matas – nereikėjo keltis anksčiau už kitus bei ruošti pusryčių. Košė buvo kažkas nuostabaus – pagaliau gavau (pati ir suorganizavus) normalaus, nemiltinio maisto, tad negaliu tuo atsidžiaugti. Oro kontrastas, lyginant šiandieną ir vakar, milžiniškas. Šiandien oras vėsus, gaivus ir, rodos, tyras – malonu nejauti dulkių ant savo veido. Iš bendrabučio atvykome į Satpajevo kapines. Jos labai skyrėsi nuo pagrindinių (Džezkazgano), kuriose žvalgėmės ir dirbome vakar. Šio – mažesnės, mažiau tvarkingai išdėstytos, bet pačios komandos organizuotumas – daug geresnis. Sugebėjome pasiskirstyti eilėmis, o per šią valandą (ar kiek daugiau) radome berods 12 lietuvių kapų. Aš radau Vasiliausų šeimyną (Vasiliauskas, matyt, buvo vedęs rusę / kazachę (matosi iš šios tėvavardžio), o šalia stovėjo ir mažas Vasiliauskaitės kapas, kuri paliko šį pasaulį būdama vos kelių dienų. Taip pat radau nutrintą Astrausko antkapį – be vardo ir datos, tačiau su šalia gulinčiomis dirbtinėmis gėlėmis. Visgi, daugiausiai emocijų sukėlė vakarykščio Pauliukonienės kapo radimas ir

tvarkymas. Tai nebuvo tiesiog darbas – tai buvo užmiršto žmogaus pagerbimas. Žmogaus, palaidoto už 4000 kilometrų nuo lietuviškos, savos žemės.

Apsižvalgę Satpajevo kapinėse, nuvažiuojame statybinių medžiagų bei maisto pietums į vietinę parduotuvę, o iš čia patraukėme į Rudniką. Ši diena, ko gero, buvo prasmingiausia, nes nuveikta ir daugiausia darbų. Šie lietuvių kapai buvo kitokie – labiau memorialas su 6 antkapiais ir metaliniu kryžiumi priekyje. Ant pačių antkapių vienu vardų nesimatė, kiti neturėjo gimimo datų, tačiau stebino tai, jog kas buvo išlikę, buvo parašyta ne kirilica, bet lietuvių kalba. Tai pradžiugino, nes ligšiol lietuviškų žodžių kapinėse matyti neteko.

Po darbų pasidalijimo ir visos dienos antkapių dažymo, likau išmarginta įvairių spalvų dažais, o tokią mane pagavo ir filmuotis nusivedė Lukas. Ilgiau laukti video dienoraščio nebepavyko, bet pasirodo ir nereikėjo – būti vienai su kamera visai nebaisu, mintys tiesiog liejosi, todėl tikrai norėsiu tai pakartoti dar kartą.

Kapinėse ir toliau dirbau su paminklų ir tvorelių dažymu, o tai vargino ne ką mažiau nei kiti darbai, ypač dėl aštraus dažų kvapo. Mano kolegos, tuo tarpu, sugebėjo išpjaustyti papuošimus kryžiui – tiesiog neįtikėtina, kiek daug žmogus gali išmokti per tokį trumpą laiką vien dėl begalinio noro. Rytoj pabaigsime kloti kapavietę akmenimis bei pastatysime kryžių – panašu, jog ši akimirka bus įspūdinga. Ypač įdomu bus pamatyti nuotrauką prieš ir po mūsų prisilietimo. Šis prisilietimas, tiesa, gali būti ir visai laikinas, nes Rudniko kapines norima nugriauti (geriausiu atveju – perkelti) dėl šachtų statybos darbų. Taigi, mūsų indėlis gali būti ir visai laikinas, tačiau tikrai nebepasmis.

Visa miesto aplinka tiesiog neįtikima. Aplink – užmiršta žemė. Vien griuvėsiai, atliekos, surūdiję vamzdžiai. Nespėjau gerai susipažinti su šia vietove, kuri yra panaši į vieną tokių iš filmo „Ir kalnai turi akis“, bet tikiuosi, jog tai bus galima padaryti ir rytoj.

Oras šiandien buvo puikus, nes visą karštį nupūtė vėjas. Man patinka jausti šią malonią šilumą ant veido ir džiaugiuosi kiekvienu saulės gurkšniu. Sėdėdama prie stalo (jau po vakarienės), ir klausydama nepertraukiamo juoko, susimąščiau, kad ši komanda man yra labai artima. Dažniausiai žmonių neprisileidžiu ir stengiuosi kuo greičiau nusikratyti net trumpų pokalbių, bet jie visi man labai savi ir neįsivaizduoju, kaip galėčiau nebranginti tiek jų, tiek laiko su jais. Nors pirmą dieną ir buvau skeptiška, bet dabar jau be proto pasiilgau ir kitos grupės, mirkstančios Lietuje, o buvimas su saviškėmis tiesiog Dievo dovana. Tą pagalvojau ir vykdama namo iš Rudniko – buvo nerealu dainuoti „Man taip gera“ kartu dardant senoviniu autobusiuku, ir man iš tiesų buvo taip gera.

Liepos 24 d.

Rytas praskriejo akimirksniu. Pabudus teko susipakuoti daiktus, nes vakare jau išvyksime bei pavalgyti ne tokius gausius pusryčius. Oras čia dažnai keičiasi, tad apsirengiau šilčiausiais drabužiais, o į maišą įsimečiau ir šortus. Mano kūnas vis dar padengtas įvairių spalvų dažų dėmėmis, kurias valiau vaitspiritu, bet įrodymas vis dar liko. Būtent todėl šiandien pasirinkau ravėti žoles, ieškoti naujų kapų, bet ne dažyti.

Grįžome atgal į Satpajevo kapines. Kadangi beveik visos jos jau buvo praeiškotose, susitarėme tvarkyti jau rastas palaidojimo vietas, o pabaigus – ieškoti naujų. Su Enija padarėme labai daug darbo, laiką išnaudojome tikrai produktyviai – sutvarkėme šešias lietuvių kapavietes bei nufotografavome dar dvejas. Labai liūdna matyti visiškai apleistus ir nutrintus paminklus – iš apdailos matosi, jog statyta lietuvių, bet jų likimai nežinomi, nežinomos ir jų istorijos ir turbūt tokios pamirštos ir liks. O juk tvarkant taip norėtusi žinoti to žmogaus istoriją, kaip klostėsi jo gyvenimas, gal net pakalbėti su gyvas likusiais artimaisiais.

Nemažai pakalbėjome su Enija – man labai patinka jos charakteris ir būdo savybės. Į Ameriką, kaip supratau, Enija išvyko dar vaikystėje, bet ji vis tiek paprasta, draugiška ir labai nuoširdi. Be galo man patinka ir jos pakabukas ant kaklo – tai Lietuvos kontūras su akute Kauno vietoje.

Po Satpajevo nuvykome į Rudniką, kuriame baigėme darbus. Tik atvykę puolėme ieškoti maisto, bet jis, pasirodo, gulėjo pamirštas bendrabutyje ant stalo. Tai buvo tik dar didesnė motyvacija dirbti, bet niekas nesitikėjo, jog užtruksime taip ilgai. Didžiausią įspūdį visiems paliko ceremonija pastačius mūsų pagamintą kryžių – dalyviai neslėpė ašarų ir susijaudinimo.

Dabar sėdžiu traukinyje, klausau Arnoldo, kalbančio su kazachėmis, žiūriu į nuostabiai oranžinį saulėlydį ir mąstau, ką parašyti. Manau, kad geriausia bus rašyti ne viską, ką veikėme nuo pat dienos pradžios, bet tai, kas sukasi galvoje.

Horizonte spindi didžiulis miestas. Matosi tik juodi kontūrai saulės fone. Dabar jau žinau, kad kontūrai ne miesto ir pilys visai ne pilys.

Jaučiuosi labai laiminga. Man gera, veidas vis dar dega nuo darbų atvirose vietose, bet tai yra šalutinis dalykas palyginus su tuo, kiek padarėme.

Miegoti traukinyje yra tiesiog pasaka. Besikeičiantys vaizdai per langą, sūpavimas į šonus, prieblanda, tyliai besikuičiantys žmonės ir šnabždėjimas – visa tai sukuria jaukią ir stebuklingą atmosferą. Miegojau neįtikėtinai gerai antrame lovos aukšte ir tai buvo turbūt geresnis miegas nei namuose.

Naktį, kaip ir paprasčiau, mane pažadino Kristijonas – išlipome tarpiniame sustojime, kažkokio miestelio stoty. Atrodė, kad sapnuoju. Stotis, panašu, buvo veikianti, aplink nakties tamsoje žibėjo importinio maisto kioskeliai, o visai šalia bėgių, ant šaligatvio, moterys prekiavo gėrimais. Už stoties matėsi apgriuvę pastatai, bet visgi galima sakyti, kad nakties metu čia verda didesnis gyvenimas nei dieną: jaunimas, motociklai, kurie atrodo, jog tuoj subyrės, ir kumysu prekiaujančios močiutės, panašu, niekada nemiega. Iš pastarųjų ir nupirkome kumelės pieno Pietų grupei dovanų – nors jie ir neliko labai sužavėti.

Liepos 25 d.

Rytas, atrodo, buvo labai seniai. Traukiniu atvykome į Karagandą, kuri pasitiko maloniai vėsiu oru. Grįžus į Lietuvos garbės konsulo namus, Pietų grupė pasakojo apie savo kančias pasilikus – buvo taip blogai, jog merginos kiekvieną dieną verkė, pyko, buvo pasiektas ir emocinis dugnas, bet tai, jų teigimu, tik dar labiau suvienijo. Kiek paradoksalu, bet viso to, ką jie patyrė, mes jau nebesulaukėme – į Karagandą atsivežėme saulę, karštį ir sausrą.

Dabar jau 10 valanda vakaro ir jaučiuosi atsigavus vien dėl pokalbio su artimaisiais Aistės telefonu – nors jis ir buvo trumpas, bet be galo praskaidrino nuotaiką. Nuėjome miegoti gal apie 1-2 valandą nakties dėl kryžiaus gamybos. Teko ilgai dirbti ne vien dėl kryžiaus dalių įleidimo, bet ir dėl įmantrių papuošimų. Šioje vietoje dar kartą pasijautė komandos dvasia, visi visada buvo apsiėmę daryti kokį nors darbą, plovėme ir šlifavome pakaitomis, todėl ir gavosi puikus rezultatas.

Liepos 26 d.

Miegojau apie 5 valandas ir kėliausi anksčiau pusryčių gaminimui. Palapinėje naktį šalta nebuvo, kad ir kaip tai keista rašyti. Turbūt todėl, jog miegojau tarp Aistės ir Roko bei turėjau šiltą pledą.

Pamiršau paminėti vakarykštę kelionę į lietuvių statytą bažnyčią, kurioje tuo metu vyko pamaldos. Čia pasijaučiau kaip Lietuvoje, tik užsimiršti neleido rusų kalba.

Liepos 27-29 d.

Miego būta mažai. 28 dieną praleidome Astanoje, tačiau laiko taip pat buvo gerokai per mažai.

Apibendrinant paskutinį vakarą – pagaliau komanda galėjo pasibūti tik sau, visai neapribota išorinių dalykų, galvosūkių dėl maisto, ar to, ką atneš sekanti diena. O ką ši atneš – niekas nežinojo. Ar tikėtis, jog kažkas visgi atvyks manęs pasitikti į oro uostą? O galbūt neturėsime nei akimirkos su artimaisiais ir skubėsime pas Prezidentę? Iš tikrųjų, kilo daug klausimų, bet jie nevargino, o džiugino nerimas, nežinia buvo malonesnė nei galima pagalvoti.

Jau sėdint lėktuve kiek susigraudinau – tarsi noriu grįžti į Lietuvą, bet kartu ir gaila, jog šis laiko periodas baigėsi. Daug įspūdžių ir emocijų, o visu tuo reikės dalintis su laukiančiais jau nusileidus. Vilniaus oro uoste laukimas taip pat buvo malonus – ir toliau dainavome dainas, galbūt jau ir paskutinį kartą visi kartu. Ko nesitikėjau – tai tėvų atvykimo pasitikti ir negaliu apsaityti, kaip stipriai tai mane pradžiugino. Mama buvo tokia susijaudinus, kokią retai kada matau, todėl ir pati nubraukiau kelias ašaras. Sunku ir aprašyti, koks emociškai stiprus šis susitikimas buvo.

Na, o dabar šiomis emocijomis ir jausmais laikas dalintis su kitais.